

Приклади Греції (літні Олімпійські ігри 2004 року), та Португалії (Євро-2004) показують, що ці ризики можуть реалізовуватись і в розвинутих країнах з недостатньо потужною економікою.

Проведення мегаподій в країнах, що розвиваються пов'язано з значними бюджетними витратами, збільшує рівень державної заборгованості, напруженість виконання бюджету і в кінцевому результаті впливає як на стабільність фінансової системи країни, так і на показники економічного зростання.

При проведенні мегаподій зростає рівень державного втручання в економіку, змінюється перерозподіл бюджетних ресурсів країни, що веде до зростання показників корумпованості суспільства. Внаслідок цих процесів зростає диференціація доходів населення і, як наслідок цього, вплив радикальних політичних сил (комуністи, ультра націоналісти).

Проведення спортивних мегаподій у країнах з неререформованою економікою, судейською системою та значним рівнем корумпованості, веде до погіршення умов економічної безпеки.

Список літератури

1. A Cost-benefit Analysis of an Olympic Games / Darren McHugh // Department of Economics, Queen's University/ – Canada, 2006. – P. 66.
2. CIS Monthly Monitor March 2012 / Deutsche Bank Research, Global Risk Analysis // [Online]: <http://www.dbresearch.com>.
3. CMA Global sovereign Credit Risk Report / CMA part of S&P Capital IQ // [Online]: <http://www.cmavision.com/learning/sovereign-risk-reports/>.
4. Economic Impact of Organizing Large sporting Events / Elmer Sterken // Department of Economics, University of Groningen, January 13, 2010. – P.24.
5. Euro 2012 – Does It Still Pay? / Krzysztof Nieczydor // Eastbook.eu [Online]: <http://eastbook.eu/en/2012/03/material-en/news-en/euro-2012-%E2%80%93-does-it-still-pay/>.
6. Закон України «Про організацію та проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу в Україні» // [Режим доступу]: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/962-16>.
7. Индекс инфляции (Украина). / Министерство финансов Украины. // Получено 19 мая 2012 г., из Министерства финансов Украины – Официальный Вебсайт [Режим доступа]: <http://index.minfin.com.ua/index/infl/>.
8. Мільярди в асфальт / Світлана Єрьоміна // Finance.ua Про Гроші, [Режим доступу]: <http://news.finance.ua/ua/toplist/~2/2/269926>, 18.02.2012.
9. Основні аспекти і параметри оцінки ймовірності дефолту України в умовах фінансової кризи. / Скрипник, А. В., & Марченко, С. // Вісник Національного Банку України. – 2009. – №3. – С. 10–22.
10. Показники виконання державного бюджету України / Міністерство фінансів України // [Режим доступу]: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=77643.

ПРИНЦИПИ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ЯК БАЗИС ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Солодовник Л.М., д.т.н., професор;

Шагоян С.М.,

Державний ВНЗ «Національний гірничий університет»

Ефективне використання капіталу є головним завданням корпоративного управління, яке побудовано на розподілі функцій власності та управління з метою приділення належної уваги захисту прав інвесторів в умовах, коли одні особи володіють товариством, а інші ним управляють. В умовах більш високих корпоративних структур (декілька товариств, пов'язаних правами власності) проблеми, обумовлені розмежуванням функцій між керівниками загальних корпоративних та асоційованих рівнів, визначають актуальність захисту інтересів асоційованого підприємства. Тому, метою дослідження є розвиток теоретичних засад формування системи управління гірничо-збагачувальним комбінатом як асоційованим товариством в напрямку розподілу управлінських повноважень та обов'язків щодо забезпечення його економічної безпеки.

Корпоративне управління представляє собою систему, за допомогою якої спрямовують та контролюють діяльність акціонерного товариства [1]. В межах корпоративного управління, насамперед, визначають обов'язки та права акціонерів, які здійснюють контроль за діяльністю найманих менеджерів товариства. Корпоративне управління не обмежується виключно відносинами між інвесторами та менеджерами, а передбачає також урахування законних інтересів та активну співпрацю із зацікавленими особами стосовно діяльності товариства (працівниками, споживачами, кредиторами, державою, громадськістю тощо). Цим визначається важливість утворення системи корпоративного управління, яка забезпечить отримання бажаних результатів.

Принципи корпоративного управління розкривають специфічність управління корпоративним підприємством: мета товариства; права акціонерів; наглядова рада і виконавчий орган; розкриття інформації та прозорість фінансово-господарської діяльності; контроль за прозорістю фінансово-господарською діяльністю; зацікавлені особи [2]. На етапі визначення мети підприємства виникають підстави для формування дискусійного середовища, в якому зацікавлені особи та групи відстоюватимуть власні інтереси та затверджуватимуть за ними статус спільних цілей – цілей товариства конкретизованих в змісті бізнес-стратегій. Якщо індивідуальні очікування акціонера щодо економічної безпеки власних інвестицій невраховані в спільних цілях товариства, то утворюються ризики, які має зменшувати акціонер самостійно або в ситуативній коаліції з іншими власниками.

Реалізацію інтересів акціонери товариства здійснюють шляхом утворення найвищого управлінського органу – загальних зборів акціонерів – з повноваженнями, які належать до його виключної компетенції та не можуть бути делеговані іншим органам товариства [3]. Тому, стратегічні рішення товариства, прийняті на загальних зборах є віддзеркаленням колегіального розуміння економічної безпеки товариства та шляхів її забезпечення. Акціонери, інтереси яких не були враховані, та такі, що мають сумнів у довгостроковій сталості функціонування підприємства можуть обирати серед двох принципових варіантів захисту власного капіталу: продовжувати захищати інтереси або продати цінні папери товариства (за привабливої ринкової ціни). З цього можна зробити висновок, що внутрішні корпоративні протиріччя та зміни складу учасників товариства можуть по-різному позначитись на товаристві як цілісному суб'єкті господарської діяльності з налагодженою сукупністю бізнес-процесів. Таким чином, економічна безпека корпоративного підприємства визначатиметься професіональним управлінням при мінімальному дисфункціональному впливі внутрішніх конфліктів серед власників.

Наявність прав власності в окремому підприємстві визначає й завдання для акціонера щодо їх захисту шляхом прямої або опосередкованої (представник) участі в різних органах управління товариством. Звідси випливають вимоги до членів Наглядової ради та її комітетів: кваліфікація, наявність вільного часу, репутація, вік, незалежність, наявність потенційного конфлікту інтересів, тощо. Залучення найманих менеджерів є додатковою загрозою економічній безпеці товариства, оскільки існує ймовірність використання членами управління повноважень для досягнення власних цілей, що не співпадають з цілями товариства. Економічній безпеці товариства сприяє використання принципів розкриття інформації та прозорості для об'єктивної оцінки ситуації, а також проведення незалежного зовнішнього аудиту. Товариство повинно враховувати інтереси заінтересованих осіб при прийнятті рішень або здійсненні дій, що можуть тим чи іншим чином вплинути на заінтересованих осіб. До таких випадків належать, зокрема, реалізація товариством соціальних та екологічних програм; формування та зміна розміру статутного капіталу товариства; реорганізація та ліквідація товариства. Отже, довгостроковий економічний успіх товариства, його фінансова стабільність, конкурентоспроможність та репутація є результатом колективних зусиль інвесторів, посадових осіб органів товариства та інших заінтересованих осіб.

У підсумку аналізу ключових принципів корпоративного управління зазначимо:

1. Акціонерні товариства мають в структурі управління специфічні органи, які

дозволяють учасникам товариства (акціонерам) захищати власні та спільні інтереси в процесів управління діяльністю товариства.

2. Пріоритетні права більшості акціонерів поширюються на всі вищі управлінські органи акціонерного товариства. Тому, переважну відповідальність за економічну безпеку товариства повинні мати мажоритарні акціонери та їх коаліції.

3. Прийняття корпоративного кодексу товариством розкриватиме сутність обраних принципів управління, що формуватиме більш прозоре середовище для оцінки економічної безпеки товариства та прийняття рішень зацікавленими особами.

4. Наявність внутрішніх корпоративних конфліктів може бути індикатором підвищення ризиків економічної безпеки товариства як суб'єкту господарської діяльності.

Узагальнюючи результати аналізу стану корпоративного управління гірничо-збагачувальних комбінатів (ГЗК) за 2003-2010 рр., що подаються до Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України [4], можна зробити наступні висновки:

- невизначеність кількісного складу Наглядової ради (наприклад, одноосібне спостереження на криворізьких гірничо-збагачувальних комбінатах), що вступає в протиріччя з колегіальним принципом функціонування цього органу управління;

- різноманітні підходи до розподілу повноважень між найвищими органами управління товариства, які формуються зі складу акціонерів (зокрема, централізація Наглядовими радами Центрального та Інгулецького ГЗК повноважень зі стратегічного управління бізнесом);

- відмінності у рішеннях щодо включення акції до лістингу фондових бірж (планують використати таку можливість більш прибуткові Центральний, Інгулецький та Північний гірничо-збагачувальні комбінати, на відміну від фінансово нестабільних Південного та Орджонікідзевського ГЗК, які надають перевагу кредитним ресурсам);

- спільною рисою корпоративного управління розглянутих комбінатів є відсутність корпоративного кодексу.

Такі особливості корпоративного управління комбінатами пояснюються наступним:

- різним складом акціонерів, їх індивідуальним баченням напрямків розвитку та форм управління товариством;

- пріоритетом проведення засідань Наглядової ради у порівнянні з трудомістким скликанням зборів акціонерів;

- політикою товариства щодо ймовірного входження до складу його співвласників нових осіб при організації обігу цінних паперів на світових фондових біржах;

- фінансовою стратегією товариства, яка орієнтована на залучений капітал акціонерів або кредитний ресурс, що надається іншими суб'єктами корпоративного об'єднання та формує додаткову фінансову залежність товариства.

Таким чином, асоційований статус гірничо-збагачувальних комбінатів в складі фінансово-промислової групи обумовлює наявність додаткових специфічних чинників в площині корпоративного управління, які впливають на господарську діяльність комбінатів. Значення має характер портфелю активів фінансово-промислової групи (синергетичний або конгломератний), відповідна портфельна політика (зміна кількості активів та масштабів їх діяльності) та визначений статус асоційованих підприємств (центр витрат, центр прибутків). Фінансово-промислова група (ФПГ) як власник гірничо-збагачувального комбінату визначатиме його доцільні характеристики, виходячи з того, що комбінат забезпечує досягнення спільних цілей: це може бути прибуток групи, прибуток окремих вертикально-інтегрованих активів групи (підприємства гірничо-металургійного комплексу), прибуток інших асоційованих структур, що здійснюють комерційну діяльність в групі (наприклад, діяльність ЗАТ «Приватінтертрейдинг» на ринку марганцевої руди). Загалом, захист економічної безпеки комбінату залежить від наступних осіб:

- мажоритарного власника товариства, який представляє ФПГ та оцінює зиски з позицій потенціалу активів групи та доцільності подальших капіталовкладень у розвиток підприємства;

- міноритарного власника, який не входить до складу ФПГ та визначає

короткострокову та довгострокову ефективність індивідуальних портфельних інвестицій (дивіденди, ринкова вартість акцій);

– наймане правління комбінату (високі доходи на ключових посадах) та інші категорії персоналу товариства (стабільність робочого місця та зарплати);

– держава – зацікавленість в стабільності соціально-економічної ситуації в регіоні (формування програм підтримки або обмежень діяльності товариства).

З перелічених зацікавлених осіб найбільші повноваження щодо організації системи управління економічною безпекою товариства має мажоритарний власник, розуміння мотивів та принципів діяльності якого дозволяє іншим особами визначити власні ризики та зиски взаємодії з товариством. Для міноритарних акціонерів та найманого керівництва товариства інтерес має інформація стосовно залежності результатів господарської діяльності товариства від можливості використання переваг входження до складу ФПГ. При цьому, утворюються різні моделі взаємодії «асоційоване підприємство – ФПГ»: розподіл фактичного прибутку; втручання ФПГ в управління підприємством, яке втрачає функціональну самостійність. У другому випадку положення асоційованого підприємства ускладнюється наявністю в складі ФПГ інших підприємств-конкурентів. Тому, асоційоване підприємство має захищати власні позиції шляхом формування унікальних характеристик в умовах зовнішнього та внутрішнього конкурентного середовища.

Систему економічної безпеки підприємства слід будувати з урахуванням сталості ключових функцій на рівні, що забезпечує самостійне (автономне) функціонування товариства: достатність чистого прибутку для фінансування поточних та стратегічних планів; здатність мобілізувати інвестиційні ресурси – збереження високого рейтингу кредитоспроможності та привабливості для потенційних інвесторів при додатковій емісії цінних паперів; безпосередні контакти з зацікавленими особами, що впливають на ефективність діяльності – без участі підрозділів корпоративного об'єднання; збереження функціонального потенціалу – самостійність управління кадрами, майном та іншими ресурсами на підприємстві з подальшим погодженням, на відміну від виконання директивних розпоряджень). Колегіальним управлінським органам товариства доцільно здійснювати оцінку критичності організаційних трансформацій, що обумовлюють: незворотність змін внутрішнього середовища асоційованого підприємства (втрата управлінського та інших складових трудового потенціалу, що забезпечує стратегічну конкурентоспроможність); сутність політики ФПГ щодо підприємства (формування нового або виснаження поточного потенціалу).

Таким чином, головним чинником, який визначає імперативи економічної безпеки в системі корпоративного управління гірничо-збагачувальним комбінатом є корпоративний кодекс, а його відсутність утворює непрогнозоване нестабільне середовище, що погіршує оцінку привабливості взаємодії з товариством зацікавлених осіб та позначатиметься на результатах його діяльності. Узгодженість зацікавлених суб'єктів на вищому корпоративному рівні щодо напрямків, змісту та джерел фінансування розвитку гірничо-збагачувального комбінату дозволить підвищити ефективність конкретних інвестиційних проектів у виробничій сфері.

Список літератури

1. Корпоративне управління [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України. – Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua/activities/corpmanagement>.
2. Про схвалення проекту нової редакції Принципів корпоративного управління України, затверджених рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України від 11.12.2003 № 571 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nssmc.gov.ua/user_files/content/805/1315570913.doc.
3. Закон України «Про акціонерні товариства», редакція від 12.07.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/514-17>.
4. Звіти гірничо-збагачувальних комбінатів – [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України. – <http://smida.gov.ua/>.